

виховання. (дата звернення: 08.10.2020).

6. Вплив соціально-виховних інститутів на процес соціального становлення особистості. URL: <https://smekni.com/a/177857-5/vpliv-sotsalno-vikhovnikh-nstitutv-na-protses-sotsalnogo-stanovlennya-osobistost-5/>. (дата звернення: 28.09.2020).

Нікіфорчук А. С.

магістрантка групи МСР-21

факультет педагогіки і психології

ТНПУ імені В. Гнатюка

Науковий керівник:

Петришин Л. Й., д. п. н., професор

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ ШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ СЮЖЕТНО-РОЛЬОВИХ ІГОР

Актуальність теми дослідження. Гра має перевагу перед усіма іншими видами дитячої діяльності і посідає особливе місце в педагогічному процесі, оскільки дає дітям велику можливість проявити власну активність і самостійність. Ігрова діяльність – провідна діяльність дітей дошкільного віку. Гру розглядають багато вчених і практики як основний засіб психічного і соціального розвитку.

Гра є самоцінною формою активності дитини. Заміна гри іншими видами діяльності збіднює особистість школяра, гальмує розвиток спілкування як з однолітками, так і з дорослими, збіднює емоційний світ дитини. Отже, своєчасне розвиток ігрової діяльності, досягнення дитиною творчих результатів в ній є особливо важливим [4, с. 5].

Метою статті є характеристика особливостей соціалізації дітей шкільного віку засобами сюжетно-рольової гри.

Виклад основного матеріалу. У грі формуються всі сторони особистості дитини, відбуваються значні зміни в її психіці, що готують перехід до нової, більш високої стадії розвитку. Цим пояснюються величезні виховні можливості гри, яку психологи вважають провідною діяльністю. У процесі організації ігрової діяльності відбувається формування уявлень про суспільні ролі у

ТНПУ MAGISTERIUM

дітей шкільного віку. З цією метою в шкільних установах використовуються сюжетно-рольові та дидактичні ігри [2, с. 63-65].

Гра – своєрідний, властивий дитині спосіб засвоєння дійсності, суспільного досвіду. Дитина сприймає соціальне оточення через гру, яка розкриває смисли людської взаємодії в різних ситуаціях. Школяр відтворює дії, які відбуваються в соціальному середовищі, тим самим пізнаючи цей світ. За допомогою гри дитина вивчає оточуючих людей, вчиться спілкуватися, знаходити компроміси, проявляти характер. Гра є найефективнішим способом соціалізації дітей. Одним з видів гри є сюжетно-рольова гра, яка дозволяє дитині здійснити орієнтування в системі соціальних і міжособистісних відносинах, виділити цілі, завдання, смисли і мотиви людської діяльності [1; 2; 3].

Сюжетно рольова гра – це найбільш доступний, зрозумілий дітям вид гри, в процесі якого обирається сюжет, тема і обігрується за допомогою ролей. Такими темами можуть бути магазин, лікарня, школа, транспорт і т.д. Один із загальних мотивів сюжетно-рольової гри – це прагнення дитини до спільного життя з дорослими, оволодіння їхніми соціальними ролями, поведінкою і діями. Але, з одного боку, у дитини мало власного досвіду, а з іншого боку – зростаюча самостійність. Сюжетно-рольова гра здатна розв'язати цю суперечність: в грі дитина, приміряючи на себе роль дорослого, відтворює його життя, його діяльність і особистісні відносини. У грі у дитини формуються соціальні навички: уміння вирішувати конфлікти, вміння домовлятися і встановлювати нові, дружні контакти; проявляється інтерес до життя і праці дорослих, їх професій, вчинків. Малюк починає мріяти і уявляти, ким він стане, коли виросте [1, с. 337-339].

Для дитини роль – це її ігрова позиція: вона ототожнює себе з будь-яким персонажем сюжету і діє відповідно до уявлень про даного персонажа. Будь-яка роль містить свої правила поведінки, взяті дитиною з навколишнього життя, запозичені з відносин в світі дорослих. Підпорядкування дитини правилам рольової поведінки є найважливішим елементом сюжетно-рольової гри. Таким чином, для дошкільнят роль – це зразок того, як треба

діяти. Виходячи з цього зразка, дитина оцінює поведінку учасників гри, а потім і свою власну.

Сюжетно-рольові ігри мають велике значення в соціальній адаптації дитини, реалізації її можливостей в майбутньому. Програючи різні життєві ситуації, діти вчаться йти на компроміс, уникати конфліктних ситуацій, підтримувати доброзичливу атмосферу. У сюжетно-рольовій грі успішно розвиваються особистість дитини, її інтелект, воля, уява і товариськість, але найголовніше – ця діяльність породжує прагнення до самореалізації, самовираження. У спільній грі діти починають враховувати бажання і дії іншої дитини, відстоювати свою точку зору, будувати і реалізовувати спільні плани. Тому гра має великий вплив на розвиток спілкування дітей в цей період.

Основними особливостями сюжетно-рольової гри є: установка і дотримання правил; соціальна мотивація ігор; розвиток емоційної сфери школяра; за допомогою сюжетно-рольової гри зростає інтелект школяра; в ході сюжетно-рольової гри відбувається розвиток уяви і творчості; розвиток і вдосконалення фразової мови [3, с. 261-264].

Дитині необхідно створити умови для творчої гри. Тому перед вихователем стоять основні завдання при розробці сюжетно-рольових ігор: створити умови для спонтанної, творчої гри; сприяти розвитку гри як діяльності; виховання поведінки дошкільника в умовах колективу окремими дітьми [3, с. 262-264].

Основними принципами навчання сюжетно-рольової гри є необхідність дорослого грати разом з дітьми та орієнтація на розкриття сенсу партнеру по грі. Щоб діти змогли оволодіти ігровими вміннями, дорослому необхідно грати разом з дітьми ненав'язливо і невимушено передавати свій досвід. Вихователю необхідно продемонструвати рольові способи поведінки – міміку, інтонацію і жести. І при цьому важливу роль має поведінка самого дорослого. Ні в якому разі не можна тиснути, пригнічувати своїм досвідом. Еталони в грі просто-напросто знищують саму гру. Треба стати для дитини партнером в грі [1, с. 337-339].

У керівництві грою використовують методи, що сприяють становленню і розвитку ігрової діяльності. Серед них важливе місце займає безпосередня участь в сюжетно-рольовій грі:

ТНПУ MAGISTERIUM

- виконання провідної або другорядної ролі;
- облік індивідуальних особливостей дітей;
- надання дітям допомоги в реалізації знань, отриманих на заняттях, шляхом нагадувань, рад, пропозицій, підбору ігрового матеріалу;
- бесіди-розмови з приводу задуму гри, розвитку її змісту;
- підведення підсумків гри [1, с. 338].

При загальному розумінні важливості сюжетно-рольової гри в соціалізації школяра, педагоги часто відчують труднощі в її реалізації, пов'язаної, як правило, з їх низькою ігровою грамотністю і ігровою культурою. Вихователю необхідно стати привабливим для дитини ігровим партнером, який приносить в дитячу гру нового змісту і нові вміння. Навчання гри представляє собою механізм природної допомоги вихователя дитині, воно включає безпосередню взаємодію вихователя з дітьми в грі, спостереження за грою дітей, вивчення дитячих можливостей і перспектив розвитку гри [4, с. 5].

З метою виховання у дітей навичок і вмінь самостійної організації гри, використовують також доручення; завдання (по підборі ігрового матеріалу, з виготовлення іграшок-саморобок та ін.); заохочення, роз'яснення, питання, спрямовані на підказку дітям можливої реалізації задуму, визначення ігрових дій. Важливим завданням є виховання у дітей уміння самостійно розподіляти ролі з урахуванням можливостей, інтересів і бажань кожного. Тому, добре вивчивши характери, схильності і звички своїх вихованців важливо постійно допомагати дітям краще пізнати один одного, звертати їхню увагу на позитивні сторони особистості кожної дитини. При проведенні ігор варто використовувати індивідуальний підхід до кожного вихованця, допомагати дітям з труднощами соціалізації. Наприклад, у сором'язливих дітей виявляти позитивні якості, і створювати ситуацію успіху, щоб підвищити самооцінку і поліпшити становище в системі міжособистісних відносин. Широко використовувати похвалу за позитивну поведінку в грі дітей, часто конфліктуючих з товаришами. Невпевненим в собі дітям доручати цікаві, але не складні ролі, які не вимагають організаторських здібностей. Для більш успішної соціалізації орієнтувати дітей не тільки на власні ігрові дії, а й на відносини з

партнерами.

Сюжетно-рольова гра, як і будь-яка інша людська діяльність, не виникає у дитини спонтанно, сама собою, а передається іншими людьми, які вже володіють нею – «вміють грати». Традиційно така трансляція ігрової діяльності здійснювалася в рамках дитячого співтовариства – від одного покоління дітей іншому[1, 3, 4].

Висновок. Таким чином, при правильній організації ігрової діяльності у шкільному навчальному закладі та при створенні всіх необхідних педагогічних умов, сюжетно-рольова гра сприяє формуванню необхідних соціальних навичок у дітей та стає запорукою успішної соціалізації дітей у майбутньому дорослому житті.

Список використаних джерел:

1. Жукова И. Н. Сюжетно-ролевая игра как способ развития дошкольников. *Молодой ученый*, 2019. № 51 (289). С. 337-339.
2. Зайченко Ю. В., Мельникова А. А. Сюжетно-ролевая игра как средство формирования образа семьи у детей дошкольного возраста. *Актуальные исследования*, 2020. № 5 (8). С. 63-65.
3. Исаичкина С. Ю. Использование сюжетно-ролевых игр как средства развития речи детей дошкольного возраста. *Молодой ученый*, 2019. № 52 (290). С. 261-264.
4. Попова Е. И. *Сюжетно-ролевые игры 21 века для социально коммуникативного развития детей дошкольного возраста 5–7 лет. Технологические карты. Предметно-игровая среда. Сценарии сюжетно-ролевых игр: для воспитателей дошкольных образовательных организаций бакалавров направления Педагогическое образование, профиль Дошкольное образование.* Ишим : Изд-во ИПИ им. П.П. Ершова (филиал) ТюмГУ, 2018. С. 5.